

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

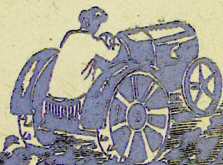
Adapt — remix, transform, and build upon the material

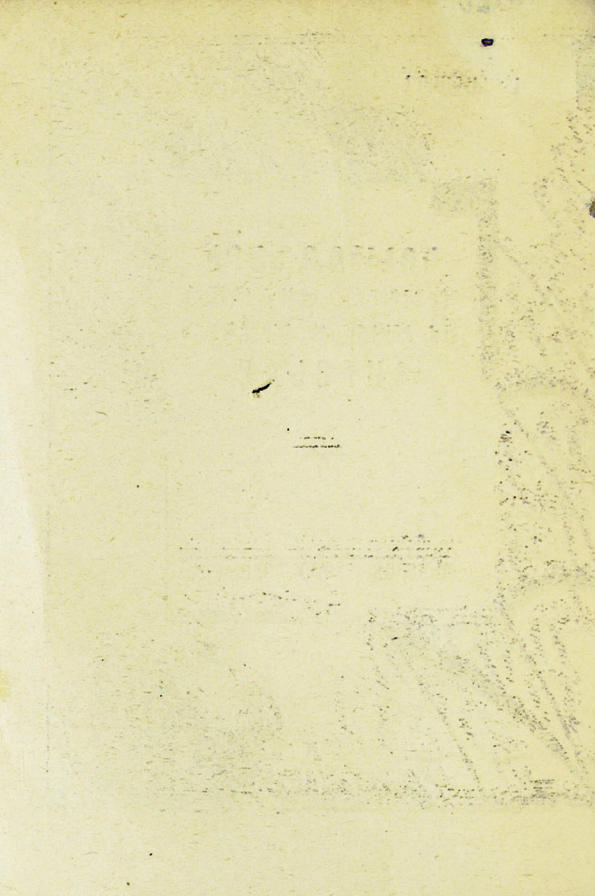
20
1949
L. ԿԱԶԱԿՈՎ

ԿՈՆԽՈՋՆԵՐԻ

ԿՆՈՒՆԱԳԻՐՆԵՐ, ԿԱԶՄԱԿԵՐԳՐՆԵՐ
ՅԵՎ ԵՅԵՆՑԱՆՔԻ ՎԱՐՉԱՅՐՆԵՐ
ՀԱՐՑԵՐԸ

ԿՆՆՈՒՆԱԳԻՐՆԵՐ — 1930 — ՅԵՐԵՎԱՆ

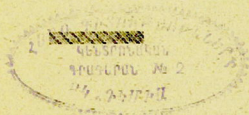

338.1K

4-

Կ Ո Լ Խ Ո Ջ Ն Ե Ր Ի
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ, ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ
Յ Ե Վ
ԱԶԽԱՏԱՆՔԻ ՎԱՐՁԱՏՐՄԱՆ
ՀԱՐՑ Ե Ր Ը

Ազատ քաղաք. լրացումներով
Ն. ԿՈՒՐԳԻՆՅԱՆ

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Զ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՅԵՐԵՎԱՆ—1930

10559
A I
3224

Գրառեպլար № 3073 (ր)

Պատվեր № 232 Հրատ. № 1199 Տիրաժ 5000

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Մեր կոլխոզըինարարութեան թափի աբա-
գորեն առաջընթացումը, ամբողջ շրջանների և
գավառների համատարած կոլեկտիվացումը մեր
առաջ դնում են նորանոր բարդ և կարևոր խն-
դիրներ: Պակաս կարևորագույն նշանակութուն
չունեն կոլխոզների վարչական-կազմակերպչա-
կան և աշխատանքի վարձատրման հարցերը:

Ճիշտն ասած՝ մեր կոլխոզների հետ կապ-
ված մյուս խնդիրները հիմնապես կապված են
կամ բղխում են այս հարցերից: Այժմ յուրա-
քանչյուր ակտիվ աշխատող, կոլխոզի անդամ
շատ իրավացի կերպով դնում է այս հարցերը
և պահանջում պատասխան:

Ընկ. Կապակովը այս գիրքը տալիս է այդ
հարցերին փոքրիշատե ձևավորված պատասխան-
ներ:

Նկատի ունենալով նաև մեր գյուղակախվի
պահանջը, իսկ մյուս կողմից այդ ուղղոթ թյամբ
հայերեն գրականութեան բացակայութեան փաս-
տը, անհրաժեշտ համարվեց լույս ընծայել ընկ.

Կազակովի այս գիրքը հայերեն լեզվով՝ Մյուս
կողմից՝ լեւնեւով մեր պահանջներից և գրքի
մասնայական-մատչելի լինելուց, թարգմանելիս
կատարվել են վորոշ կրճատումներ:

Ընկ. Կազակովի գրքի լույս տեսնելուց հե-
տո հրատարակված վորոշումները մտցվել են գրք-
քի մեջ իբրև ծանոթություններ:

Կ.

I. ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԻՏՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Աշխատանքի կազմակերպումն ու նրա վարձատրությունը ներկայումս կոլխոզներում ունեն խոշոր նշանակւթյուն վոչ միայն գյուղատնտեսական մեծ արտադրանքի ճիշտ կազմակերպման տեսակետից, այլև նրանով, վոր նրանք բավականաչափ բնորոշող են կոլխոզի կյանքն ու նրա անդամների փոխհարաբերությունը:

Կոլխոզն իր խոշորացմամբ վերածվելու յն գյուղատնտեսական մթերքների և հումուլթի գործարանի: Աշխատանքի կազմակերպումը ներանում հետզհետե մոտենալու յն գործարանային կազմակերպության, այսինքն խորհրդային տնտեսության: Այսպիսին ե կոլխոզների զարգացման ուղին: Խորհրդային տնտեսությունների աշխատանքի կազմակերպման փորձը պետք ե հաշվի առնել և ոգտագործել կոլխոզների համար:—«Ի՞նչ ե, դուք ուզում եք մեզ դարձնել «մշակներ» և «վարձավոդներ»,—կարող են առարկել կոլխոզների անդամները, յերբ նրանց առաջարկում են կազմակերպել աշխատանքը խոր-

հըրդալին տնտեսութեան նման: Կազմակերպիչ-
ները պետք է տանեն մեծ բացատրական աշ-
խատանք, որին ակնհերձ պիտի ապացուցեն աշ-
խատանքի կազմակերպման նոր ձևերի առավե-
լութիւնները, գտնեն փոխանցման աստիճան-
ները, տանեն ավելի սլարզ ձևերից դեպի ավե-
լի բարդ և կազմակերպված ձևերին: Աշխատան-
քի կազմակերպման խնդրում ոգտագործելով
խորհրդալին տնտեսութիւնների փորձը, չի կա-
րելի մոռացութեան տալ նաև կոլխոզներէ ա-
ռանձնահատկութիւնները:

Աշխատանքի կազմակերպումը կոլխոզներ-
ում, ինչքան ել նա սկզբնական շրջանում
պարզ և անկատար լինի, պետք է աջակցի հա-
մայնական տնտեսութեան զարգացմանն ու ամ-
րապնդմանը:

Կազմակերպիչը պետք է կարողանա գըտ-
նել աշխատանքի կազմակերպման նորանոր ձե-
վեր համայնացված արտադրութեան տեխնիկա-
կան բազայի փոփոխման, համայնացման աճման,
բանվորական ուժի կազմի փոփոխման, նրա վո-
րակալորման, գիտակցութեան և կոլխոզներում
ընդգրկված գյուղատնտեսական մասսաների կուլտու-
րական մակարդակի բարձրացման հետ ախտին:
Հասարակական աշխատանքի արտադրողականու-
թիւնն ու սոցիալիստական կուտակման աճումը՝

կախված աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման հետ, ներկայումս հանդիսանում են կոլ. շինարարության առաջադիմության հիմնական ցուցանիշները:

II. ԿՈԼԽՈՋՆԵՐՈՒՄ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՈՒ ՅԵԿԱՄՏԻ ԲԱՇԽՈՒՄԸ

Կոլխոզներում գոյություն ունեցող աշխատանքի կազմակերպման բացերն են՝

1. Աշխատանքը հավասարաչափ չի բաշխվում կոլլեկտիվի մեջ մտած առանձին բնատանիքների միջև: Դրանի վոր աշխատանքի վարձը դեռևս հիմնական միջոցն է հանդիսանում առանձին անդամների միջև յեկամուտը բաշխելու գործում, իսկ աշխատանքի անհավասարաչափ բաշխումն աղբյուր է հանդիսանում անդամների նյութական անհավասարության:

2. Կոլխոզների մեծամասնությունը մեջ բացակայում է բանվորական ուժի բաշխումը ըստ մնայունի յեվ փոփոխականի, վորն իր հերթին դժվարացնում է կոլլեկտիվի անդամների մասնագիտացման և վորակի բարձրացման գործը: Կոլխոզների զգալի մասն իր աշխատանքները կատարում է «հերթով», աշխատողներն ամբողջով չեն տնտեսության վորոշ ճյուղին, այլ

հետևում են մի ճյուղից մյուսը, մի աշխատանքից մյուսը: Այն պարզ կոլխոզներում, վորտեղ համաձայնեցված է միայն դաշտավարութունը՝ թույլ մեքենայացմամբ, աշխատանքի թույլ բաժանմամբ, բանվորական ուժի նման բաշխումը դեռևս տանելի չէ: Իսկ տնտեսության մեջ զարգացած ճյուղեր ունեցող կոլխոզներում, արտադրության բարդ և թանգարժեք միջոցներով (մեքենաներով), մեծագույն չափով համայնացմամբ, նման դրությունը միանգամայն անթույլատրելի չէ: Ինչո՞ւ. վորովհետև այդ դժվարացումն է վորակյալ բանվորական ուժի գործադրումը, աշխատողների վորակավորման բարձրացումը, իջեցնում է հետաքրքրությունը դեպի իրենց աշխատանքի վերջնական արդյունքները և, վերջապես, անպատասխանատու դարձնում հանդեպ իրենց հանձնած աշխատանքն ու գործիքները: Այս բոլորն առաջ են բերում աշխատանքի արտադրողականության նվազում, բարդ և թանգարժեք մեքենաների աննպատակահարմար ոգտագործում և փչացում:

3. Կոլխոզների մեծամասնության մեջ բացակայում է աշխատողների տարիֆիկացիան— աշխատանքի կամ կատարածի վորակական գնահատումը: Այդ դեպքում բոլոր աշխատանքները միարժեք են համարվում: Չափի համար

միավոր հանդիսանում է բանվորական ուր: Մի-
աժամանակ հաշվի չի առնվում վոչ միայն վո-
րակը, այլև աշխատանքի լարվածութունը բան-
վորական ուրվա ընթացքում: Աշխատանքի վորա-
կապես գնահատման բացակայությունը և բո-
լոր աշխատանքների գնահատականը մի հայտա-
րարի բերելը պատճառ է դառնում վորակյալ
ուժերի հեռացմանը կոլխոզից, արգելք է հան-
դիսանում մասնագետների ներգրավմանը և չե-
ղած բանվորական ուժի վորակի բարձրացմանը,
դցում է աշխատանքի արտադրողականությունը,
վորովհետև շահագրգռութուն չի առաջացնում
աշխատանքի մեջ վորակային հետևանքների հաս-
նելու գործում:

4. կոլխոզների խոշոր մեծամասնության
մեջ բացակայում են արտադրանքի նորմաները,
մինչդեռ սրանք հիմնական միջոցներ են աշխա-
տանքի կարգավորման գործում: Արտադրանքի
նորմաներ ունենալը պարտադիր է կոլխոզների
տնտեսության մեջ, Սրա բացակայությունն ար-
գելք է հանդիսանում աշխատանքային ղիսցիպ-
լինայի, աշխատանքի արտադրողականության
բարձրացմանը: Արգելք է հանդիսանում բանվո-
րական ուժի և գործիքների ոգտագործման հա-
շիվների կայունացմանը, հետևապես խախտում է
տնտեսությունը ծրագրային ձևով սանելու հիմքը:

5. Բազմաթիվ կոլխոզներում չեն գործադրվում այնպիսի ձեռնարկումներ, վորոնք կարող են զարկ տալ կոլխոզի ամեն մի անդամ-աշխատողի անձնական շահագրգռվածությանը: Այս բայի վերացմամբ (պարզեցացում) կոլխոզի յուրաքանչյուր աշխատող կբարձրացնի իր աշխատանքի արտադրողականութունը և արտադրանքի վորակը:

6. Կոլխոզներում թույլ և ոգտագործվում յեղած բանվորական ուժը (կոլխոզների «բանվորական ուժի ավելցուկի» խնդիրը): Թույլ և ոգտագործվում կանացի աշխատանքը, իսկ վորոշ դեպքերում ել հետդհետե դուրս և քշվում տղամարդու աշխատանքը (մեքենա-տրակտորային կայանների շրջանում):

7. Մի շարք կոլխոզներում չեն կիրառվում պատժիչ միջոցները (նյութական սխառասխանատվության հիման վրա) հանդեպ նրանց, ովքեր չեն լենթարկվում աշխատանքային կարգապահության, չեն արտադրում իրենց համար սահմանված նորման, սառը կամ չարամիտ վարմունքի հետևանքով փչացնում են մեքենաները (նման լերեույթներ կարող են կատարվել կոլխոզ մտած կուլակային ելեմենտների կողմից):

8. Շատ կոլխոզներում դեռևս գոյություն չունեն արտադրական խորհրդակցություններ:

Ձգեաք ե մոռանալ, վոր արտադրական խորհրդակցությունները շատ մեծ աշխարհներ ունեն:

9. Վոչ մի կոլխոզ չի զբաղվել յերիտասարդությունից վորակյալ բանվորական ուժ պատրաստելու հարցով: Չի տարված աշխատանք մեծահասակ աշխատողների վորակի բարձրացման ուղղությամբ:

10. Շատ կոլխոզներում չեն կարգավորված անդամների աշխատանքի պահպանման հարցերը:

11. Համարյա ամենուրեք թույլ ե զրկած (կամ բացակայում ե) աշխատանքի հետևանքների հաշվառման գործը:

Յեկամտի բաշխումը միշտ ել կապված չի աշխատանքի կազմակերպման և վարձատրման հետ: Բայց բոլոր դեպքերումն ել ունի հիմնական, վճռական նշանակություն ամբողջ կոլլեկտիվի արարության ամրացման և զարգացման համար, մասնավորապես աշխատանքի արտադրողականության հարցի վճռման համար: Բաշխման սխտեմի բացերն արտաճարտվում են՝ ա) աշխատանքի արտադրողականության և վորակի վրա, յերկրորդ՝ կուտակման չափի, հետևապես համայնացման թափի և արտադրության աճման վրա, յերրորդ՝ կոլխոզի անդամների հասարակական-արտադրական փոխհարաբերությունների վրա:

կուխոգներում գոյություն ունեցող յեկամըտի բաշխման ձևերը տարբեր են, բայց բոլորը հանգում են հետևյալ շորս ձևին.

1) Բաշխումն ըստ սպառման (ըստ շնչի), 2) ըստ աշխատողների, 3) ըստ միացրած կամ ծախսված արտադրական միջոցների (հողի, կենդանի կամ մեռյալ ինյւնտարի), 4) ըստ գործադրված աշխատանքի: Ամենից հաճախ գործադրվում է բաշխման խառը ձևը—ըստ շնչերի և ըստ գործադրված աշխատանքի, հաշվի առնելով կուլեկտիվի անդամների կողմից միացրած արտադրության միջոցները և այլն:

Բաշխման սիստեմն ըստ սպառման կիրառվում է կոմմունաներում և արտեյներում, վորտեղ ամենից շատ են համայնացված արտադրության միջոցները: Բայց ներկա պայմաններում, յերբ արտադրողականությունը դեռևս թույլ է զարգացած, թույլ է կուխոգների տեխնիկական մակարդակը, դեռ շատ ցածր է կուխոգի անդամների կուլտուրական մակարդակը և աշխատանքի արտադրողականությունը, վորի պատճառով բաշխման ձևն ըստ սպառման կիրառել ամբողջովին հնարավոր չէ: Այս ձևի հիմնական բացը կայանում է նրանում, վոր սրա կիրառման դեպքում բացակայելու յե յուրաքանչյուր անդամի անձնական շահագրգռվածությունն իր

խի աշխատանքի արդյունքների նկատմամբ: Այս ձևը կտանի դեպի աշխատանքի ցածր արտադրողականություն և դեպի լուրատեսակ շահագործում ցածր գիտակից անդամների կողմից հանդեպ ավելի գիտակից և բարեխիղճ անդամների: Յուրաքանչյուր անգամ, յերբ գործադրվում է բաշխման այս ձևը, տեղի յե ունենում հավասարեցումը վոչ թե դեպի լավ, այլ ավելի վատ աշխատողը: Առաջանում են սկիզկաներ, թյուրիմացություններ և այլն, վորից և կոլխոզի թուլացում, քայքայում: Պետք է վերջապես առաջ բերել աջնալիսի դրություն, վոր կոլխոզի ամեն մի անդամ նյութապես շահագրգռված լինի և ըստ այնմ ել կատարի իր վրա դրված աշխատանքը կոլխոզում: Այս սխտեմը հնարավոր է դործադրել այն դեպքում, յերբ կոմմունան կամ կոլխոզը կազմված են միատարր-գիտակից շատ մոտիկ և բարեխիղճ անդամներից: Համենայն դեպս, սա հնարավոր է ներկայումս համեմատաբար շատ քիչ կոլխոզներում:

Բաշխումն ըստ աշխատողների ֆիչ է տարբերվում սպառողականից (ըստ շնչերի) և հանդիսանում է նրա վորոշ ձևափոխումը: Բայց և այնպես սա մի քալ առաջ է դեպի բաշխումը ըստ գործադրված աշխատանքի ձևի, մանավանդ այն դեպքում, յերբ աշխատանքն ավելի

հավասարաչափ եւ բաշխված աշխատողներին միջև։ Համեմատյն դեպս այս ձևն ել անընդունելի յեւ և շատ քիչ եւ տարրերվում նախկինից։ Յեթե կոլխոզի տվյալ անդամի աշխատանքը 1 ու կես — 2 անգամ ավելի արտադրողական եմլուսներին, վերցրած առանձին-առանձին, բայց ըստ աշխատողի բաշխման դեպքում տվյալ անդամը վարձատրվում եւ բոլորի չափ։ Ինչպես նախկին ձեվով, այստեղ ել ստացվում եւ հավասարեցում վոչ թե դեպի լավը, այլ դեպի կոլխոզի վաստանդամը կամ միջակը և սրանից ել կոլխոզի աշխատանքի ցածր արտադրողականութուն։

Բաշխումն ըստ միացրած արտադրանքի միջոցների շատ քիչ եւ պատահում և այն ել այն կոլխոզներում, ուր թույլ եւ կատարված համայնացումը։ Այս ձևը հնարավոր եւ դարձնում կոլխոզում շահագործումը — արտադրական միջոցներ ունեցողները շահագործում են չունեցողներին։ Սրա հետևանքով նյութական անհավասարութուն եւ ստացվում կոլխոզում, դեռ ավելին, ոգտագործել կոլխոզն իբրև միջոց՝ ամբայնելու համար անհատական տնտեսության սեկտորը կոլխոզի ներսում։ Յեկամտի բաշխման այս ձևը հնարավոր եւ դառնում կիրառել կեղծ կոլխոզներում կամ այն կոլխոզներում, ուր մուտք են գործել կուլակային ելեմենտները։

Բաշխման այս ձևն իբրև միանգամայն սխալ և դասակարգայնորեն անճիշտ, յերբեք ել ընդունելի չե։ Այս դեպքում ոգտվում են վոչ թեչքավորներն ու սլարտաճանաչ աշխատող միջակները, այլ քայքայիչներն ու կոլխոզն իրենց շահերի համար ծառայեցնել ցանկացողները։ Այս ձևն իբրև միասակար, յերբեք ել գործադրելի չե։

Ապրուսի միջոցների բաւխումն ըս գործադրված աւխասանքի քանակի յեվ վորակի ամենալավ և ընդունելի ձևն ե։ Ապրուստի միջոցները հակադրվելով քանակապես և վորակապես գործադրված աշխատանքին, հանդես են գալիս այստեղ իբրեվ աւխասանքի վարձաքրութուն։ Միայն այս ձևն ե, վոր տարբերվելով մյուսներից, շահագրգռում ե կոլխոզի յուրաքանչյուր անդամին իր աշխատանքի արդյունքով, կարգապահ ե դարձնում կոլխոզի անդամներին, բարձրացնում ե նրանց պատասխանատվությունը հանդեպ իրենց պարտականությունների։ Այս ձևի ճիշտ կիրառումը հնարավորություն կտա առաջացնելու կուտակում արտադրության միջոցների համայնացման գծով և հետըզհետե ուժեղացնելով վերջինիս տեսակարար կշիռը՝ կարագացնի արտադրության բոլոր միջոցների համայնացումը։ Կոլխոզարժման ղեկավար որպանները պետք ե ձգտեն վերացնելու

գոյութիւնն ունեցող բաշխման ձևերի բազմատեսակութիւնը, վերջ տան ամեն տեսակի սպառողական ձևերին, վորոնք չեն նպաստի աշխատանքի արտադրողականության և կարգապահության բարձրացմանը: Ամենուրեք և բոլոր տեսակի կոլխոզներում պետք է անցկացնել յեկամրտի բաշխման ձևը (ավելի ճիշտ՝ ապրուստի միջոցները) ըստ գործադրված աշխատանքի քանակի և վորակի:

Այս ձևի գերակշռումը պիտի ապահովել նաև տնտեսական ճնշման միջոցներով (վարկերի և մեքենաների բաց թողնելն առաջին հերթին այն կոլխոզներին, վորոնք անցել են բաշխման այս ձևին):

III. ԿՈԼԽՈԶՆԵՐԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

1. ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ՓՈՔՐ ԿՈԼԽՈԶՆԵՐՈՒՄ

Կոլխոզների վարչական կազմակերպումը սերտորեն կապված է տնտեսության կազմակերպման հետ (տնտեսության ճյուղերի բաժանումը, ոժանդակ ձեռնարկներ և այլն):

Փոքր կոլխոզներում գոյութիւնն ունեցող վարչական կառուցվածքը (ընդհանուր ժողով, կոլխոզի խորհուրդ, նախագահ) պրակտիկայում

իրեն արդարացրեց և հազիվ թե կարիք զգա վո-
 րեւե փոփոխման: Բայց սլրահտիկացում նսպատա-
 կահարմար վարչական կազմակերպումը փոքր
 կոլխոզներում շատ դեպքերում չի լրացվում աշ-
 խատանքի նսպատակահարմար կազմակերպումով
 և աշխատանքների ղեկավարումով: Շատ կոլ-
 խոզներում, նույնիսկ ամենափոքր, ուր համա-
 նացված են արտադրության միջոցները, ան-
 խուսափելիորեն կատարվելու յե աշխատանքի
 բաժանման հետ միասին տնտեսության ճյուղե-
 րի առանձնացում (դաշտավարություն, անաս-
 նաբուծություն, բանջարաբուծություն, ոժան-
 դակ ձեռնարկներ և այլն): Տնտեսության յու-
 րաքանչյուր ճյուղ ղեկավարելու յե վարիչը՝ նը-
 շանակված խորհրդի կողմից (և վոչ թե ընդհա-
 նուր ժողովում ընտրված, ինչպես հաճախ լի-
 նում ե): Առանձին դեպքերում իբրև վարիչներ
 կարող են հրավիրվել գործին ծանոթ կամ մաս-
 նագետ և վոչ կոլխոզի անդամներ (վարձով):
 Պարզ ե, վոր ընդհանուր ժողովը կարող ե ա-
 ռարկել ստորին վարչակազմի այս կամ այն ան-
 հատի դեմ: Դա ընդհանուր ժողովի իրավունքն
 ե: Փոքր կոլխոզներում առանձին ճյուղերի վա-
 րիչները, տանելով վարչական աշխատանք, չեն
 ազատվում տնտեսության սովյալ ճյուղում աշ-
 խատելուց: Յերբ կոլխոզը մեծանում ե, աշխա-

տանքները բարդանում են, վարիչները կարող են ազատվել ֆիզիկական աշխատանքից մասնակի կամ ամբողջովին:

Հետագայում, յերբ աշխատանքներն ավելի յեն բարդանում, աշխատանքը կազմակերպվում է, պահանջ է դրացվում առաջադրել ավագ բանվորներ՝ վարիչներին անմիջականորեն յենթակա:

Խորհրդի անդամներին, աշխատանքի բաշխման կարգով, նրանցից յուրաքանչյուրը ղեկավարում է տնտեսության մի կամ մի քանի ճյուղ: Այն դեպքում, յերբ խորհրդի անդամը ղեկավարում է մի ճյուղ, հենց նա յել հանդիսանում է այդ ճյուղի վարիչը: Իսկ այն դեպքում, յերբ խորհրդի անդամը ղեկավարում է տնտեսության մի քանի ճյուղ, այն ժամանակ ամեն մի ճյուղ ունենալու յե իր վարիչը:

2. ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԿՈՒՍՈՋՆԵՐԻ ԽՄԲԱԿԱՆՆ ՄԻՆՎՈՐՆԵՐՈՒՄ

Խմբակային միավորում լինում է յերկու տեսակի՝ 1) փոքր կոլխոզների խմբակային միավորում, իբրև միջանկյալ, անցողակի ձև փոքր կոլխոզից դեպի մեծը և 2) խմբակային միավորում մեծ կոլխոզների՝ կազմակերպված կապիտալ շինարարության համար մեծ մասշտաբով

(եղեկատրոհայաններ), ուժեղ ջրադացներ, եղեկատարներ, գլուղատնտեսական հումուլթի վերամշակման խոշոր գործարաններ և այլն):

Յերկրորդ տիպի միավորումներ հնարավոր են ապագայում, յեթե միայն պետական արդյունաբերությունը իր վրա պարտականություն չի վերցնի ձեռնարկելու խոշոր արդյունաբերական ձեռնարկումներ, վորոնք սպասարկելու յեն համատարած կոլլեկտիվացման ամբողջ տարածություններ: Ներկայումս մեծ չափով տարածված են միավորումների առաջին ձևերը:

Հենվելով գոյություն ունեցող կոլլեկտիվացանցի, տեխնիկական ձեռնարկների և եներգետիկ բազայի վրա, խմբակային միությունն իր առաջ հիմնական խնդիր ե դնելու— շրջապատող գլուղացիական տնտեսությունների համատարած կոլլեկտիվացումը, համատարած կոլլեկտիվացման շրջանի ստեղծումը և գոյություն ունեցող զանազան ձևի կոլլեկտիվների փոխանցումը միասնական տնտեսության՝ արտադրության հիմնական բոլոր միջոցների համայնացմամբ (խոշոր կոլլեկտիվ կոմբինատ), Համաձայն սրա խմբակային միավորման կանոնադրությունը մշակելիս, խմբակային միությանը պետք ե ապահովի վոչ միայն նրա մեջ մտնող կոլլեկտիվների կազմակերպչական և գլուղատնտեսական սպասարկումը, վոչ

միայն ղեկավարութիւնը խմբակային տեխնիկական ձեռնարկումներէ, այլև ոպերատիվ տընտեսական ֆունկցիաներով, վորոնք ապահովելու յեն միության մեջ մտնող կոլխոզներէ ընդհանուր տնտեսական ղեկավարումը (մասնակցումն առանձին կոլխոզներէ կազմ-արտադրական ծրագրերի մշակելուն, նրանց հաստատելը, դրանց կատարման վրա հսկելը և այլն):

Խմբակային միության վարչական կառուցվածքի սխեման հետևյալն է՝

Լիազորական ժողովը, խմբակի խորհուրդը, խմբակի վարչութիւնը: Լիազորական ժողովը հրավիրվում է տարին մեկ անգամ՝ քննելու արտադրական պլանը, խորհրդի, վարչության և վերստուգիչ հանձնաժողովի ընտրութիւններէ համար:

Անհրաժեշտ դեպքում վերին որգանի, վերստուգիչ հանձնաժողովի կամ խորհրդի պահանջման դեպքում կարող է հրավիրվել նաև արտադրական լիազորական ժողով:

Խոշոր կոլխոզներէ կազմակերպչական կառուցվածքը շատ քիչ է տարբերվելու խմբակային միության կառուցվածքից:

ԾԱՆՈԹ.— Համաձայն Համկոմկոմի կենտրոնի վերջին վորոշումներէ, կոլխոզներէ վարչական կառուցվածքը յենթարկվում է

զիւալի միութիւնութիւններէ: Այն շրջաններում, ուր կատարվում է համատարած կուլ-
լեկտիվացում, կազմակերպվում է կոլխոզ
շրջանային միութիւն, կազմակերպչական,
ագրո-արտադրական և ուղերատիվ (գոր-
ծառնական) ֆունկցիաներով: Այս դեպքում
խմբակային միութիւնը զրկվելու յետոյ
ֆունկցիաներից ունենալով միայն տնտե-
սական-միավորման ֆունկցիաներ: Իսկ այն
շրջաններում, ուր դեռևս համատարած կուլ-
լեկտիվացում չի անցկացվում, այդ շրջան-
ներում գյուղկոոպերացիայի արտադրական
շրջամիութիւններին կից կազմակերպվում
են ավտոնոմ կոլխոզսեկցիաներ, իրենց դե-
կավարման որդաններով և համապատաս-
խան ֆունկցիաներով: Համապատասխան
ձևով եւ կազմակերպվում են հանրապետա-
կան մասշտաբով՝ մասնագիտական կոոպ-
միութիւններին կից: Հայաստանի Կոմկու-
սի Կենտկոմի վորոշմամբ այդ գործական-
պայա-բանջարաբուծական և բամբակագոր-
ծական միութիւնները վերածվել են հա-
մապատասխան կոլլեկտիվ միութիւններէ:
Առաջին միութիւն կից կազմակերպվել է
կոոպերատիվ ավտոնոմ սեկցիա: Իսկ ա-
նասնաբուծական և հացագործ միութիւն-
ներին կից կազմակերպված են կոլխոզ ավ-
տոնոմ սեկցիաներով: Հացահատիկային և
անասնաբուծական շրջանների կոլլեկտիվաց-
ման հետ զուգընթաց այս միութիւններն

եւ լիերաժպելու յեն կոլխոզմիություններին։ Պետք է նկատի ունենալ նաեւ այն, վոր կոլխոզկենտրոնն ազատված է ուլերատիվ ֆունկցիաներից։ Այժմ նա հանդիսանում է դիրեկտիվ-կազմակերպչական-պլանային դեկավարող որդան։ Կոլխոզկենտրոնն իր դեկավարությունն իրականացնում է համապատասխան կոլխոզմիությունների կամ մյուս միություններին կից կոլխոզսեկցիաների միջոցով։

IV. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄՆ ՌԻ ՎԱՐՉԱՏՐՈՒՄԸ ԿՈԼԽՈԶՆԵՐՈՒՄ

1. ԻՆՉՊԻՏԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏՔ Ե ԲԱՎԱՐԱՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԿՈԼԽՈԶՆԵՐՈՒՄ

Ամենից առաջ պետք է գտնել աշխատանքի կազմակերպման այնպիսի ձև, վոր կապահովի տվյալ կոլխոզում աշխատանքի ավելի բարձր արտադրողականությունն ու վորակը նրա նյութական (արտադրության միջոցների) և բանվորական ուժի հնարավորության սահմաններում։

Հասարակական աշխատանքի բարձր արտադրողականությունն ինքնին միջոց է հանդիսանալու շրջապատի գյուղացիության համար՝ մտնելու կոլխոզ, որինակով ապացուցելունրան համայնացված տնտեսության բոլոր առավելությունները հանդեպ նրա մանր անհատական տնտեսության։

Աշխատանքի կազմակերպումը պետք է նաև աշակցի ներգրավելու կոլխոզի մեջ մասնագետներին և վորակյալ բանվորական ուժին, նաև հետզհետե բարձրացնելով աշխատանքի պրոցեսում յեղած բանվորական ուժի վորակը: Աշխատանքի կազմակերպումը պայմաններ ե ստեղծելու կոլխոզներում յեղած ամբողջ բանվորական ուժի ոգտագործման համար, վորը խոշոր չափով կախված ե հենց տնտեսության կազմակերպումից (տնտեսության ուղղությունը, ցանքսաշըրջանառությունը, տնտեսության ճյուղերի կազմակերպումը, տեխնիկական ձեռնաբեկումներ և այլն:)

Սրա հետ մեկտեղ անկարելի լե մոռացության տալ կուսակման հարցը: Ապահովել արագ և տնընդհատ աճումը—նշանակում ե ապահովել կոլխոզի անցումը զարգացման ավելի բարձր աստիճանի, ստեղծել նրա համար ամուր պատվանդան, վերջ տալ անդամների հեռացմանը և այլն: Այս հարցի վճռելը կախված ե վոչ միայն աշխատանքի բարձր արտադրողականությունից, այլև աշխատավարձի այնպիսի չափի կիրառումից, վորը կաշակցի կուտակմանը՝ տնտեսության մեջ:

Աշխատանքի կազմակերպումն ու վարձատրությունը պետք ե կոլխոզի անդամների մեջ

այնպիսի փոխհարաբերություններ կարգավորի վորպեսզի չառաջացնի մի անդամի շահագործումը մյուսի կողմից կամ առաջ բերի կոլխոզներսում նյութական անհավասարություն: Ընդհակառակը, պետք է ձգտել սկզբում յեղած նման անհավասարությունները վերացնելու:

Հարց. — Ի՞նչպես վարվիլ:

Պատասխան. — Առաջին պայմանը հենց իրեն կոլխոզի լավ կազմակերպված լինելն է: Այն կոլխոզում, վորի վարչակազմը լավ է, վորտեղ արտադրանքը լավ է կազմակերպված, ուր հաշվի յեն առնված իր շրջանի առանձնահատուկ պայմանները, հաշվի յե առնված և կանոնավոր ոգտագործվում է բանվորական ուժը, վորտեղ մեծագույն չափով համաձայնեցված են արտադրական միջոցները և, վերջապես, տնտեսությունը տարվում է միանգամայն պլանով, — նման կոլխոզներում աշխատանքի ինչպես կազմակերպումը, նույնպես և վարձատրումը կարելի յե տանել լավ: Իսկ այնտեղ, ուր բացակայում են այս պայմանները, աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումն էլ հնարավոր չէ:

ԱՅԹԱՏԱՆԻ ԲԱԺԱՆՈՒԹՐ ԿՈԼԽՈԶԻ ԱՆԳԱՄՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ

Յուրաքանչյուր կոլխոզ ունենալու յե իր արտադրական պլանը: Այդ պլանով էլ վորոշ-

ուում է, թե ինչքան բանվորական ուժ է հար-
աւալուր արտադրութեան և լուրաքանչյուր ճշուղի
աւար: Միաժամանակ լրիվ հաշվառման է լին-
արիվելու կոլխոզում չեղած բանվորական ուժը:
հաշվառման լենթակա չեն մինչև 14 տարեկան
երեխաները և ծերերը՝ 55-ից մինչև 60 տարե-
անները: Հաշվի չեն առնուելու նաև բոլոր աշ-
ատանքի անընդունակները, վորոնք սլետք է
աւահովին կոլխոզի ընդհանուր միջոցներից:
երեխաներն ու ծերերը կարող են ոգտագործ-
ել ավելի հեշտ աշխատանքներում:

Պլանով նախատեսված բոլոր աշխատանք-
երը բաժանվում են չերնք կատեգորիայի՝ ֆա-
ուն (ամբողջ տարվա ընթացքում), սեզոնային
աժամանակավոր: Հետո տվյալ կոլխոզում ան-
րաժեշտ ամբողջ աշխատանքը բաժանվում է
նտանիքների վրա՝ ըստ իրենց աշխատող ձեռ-
երի քանակի: Այն կոլխոզներում, ուր աշխա-
տանքի անընդունակների աւահովումը դեռևս
ի անցկացված ընդհանուրի հաշվին, աշխատան-
ը ընտանիքների մեջ բաժանվում է վոչ թե
ստ աշխատողների, այլ ըստ շնչերի:

Յուրաքանչյուր ընտանիքի վրա ընկած աշ-
ատանքը կատարվում է տվյալ ընտանիքի աշ-
ատունակ անդամների կողմից:

Նման բաժանման հետևանքով ստացվում է

աշխատանքի ընդհանուր քանակ, վորն արտա-
հայտվում է աշխատանքի որերով, և վորը պար-
տավոր է կատարել յուրաքանչյուր ընտանիք
տարվա ընթացքում: Այն աշխատանքը, վորը
պահանջում է վորոշ վորակավորում, անպայման
կցվում է հատուկ վորակյալ աշխատողի: Նույնն
է արվում ամբողջ տարվա ընթացքում կատար-
վող աշխատանքների վերաբերյալ (ձիապաններ,
պահապաններ և այլն): Ժամանակակից խոշոր
գյուղատնտեսութունը չի կարող գոյութուն
ունենալ առանց աշխատանքի բաժանման, աշ-
խատողների մասնագիտացման և վորակի
բարձրացման:

Հնարավոր էր աշխատանքի բաժանում ըն-
տանիքների միջև վոչ թե ըստ աշխատավորա-
կան ուժերի, այլ աշխատանքների արժեքների
արտահայտությամբ (որինակ՝ ուղբլիներով): Այս
դեպքում կկատարվեր աշխատավորների յեկա-
մուսնների լրիվ հավասարեցում:

Աշխատանքի հավասարաչափ բաշխումն աշ-
խատավորների միջև բոլոր դեպքերում ել գոր-
ծադրելի չէ, հաշվի առնելով կոլխոզներում յե-
ղած վորակյալ ուժի անբավարար լինելը:

Յենթադրենք, վոր ընտանիքն ունի յերկու
վորակյալ աշխատող (որինակ՝ փականագործ և
հյուսն), վորոնց աշխատանքն ոգտագործվում է

ամբողջ տարին: Փոխարինել նրանց սւրիշ աշխատողներով վոչ մի կերպ հնարավոր չե: Հասկանալի չե, վոր այս ընտանիքին հասնող աշխատանքային որերի քանակը կարող ե լինել ավելի շատ, քան մյուս ընտանիքներինը, և նրա յեկամուտը կլինի շատ:

Աշխատանքի բաժանումն ավելի պարզ տիպի միավորումներում, վոչ լրիվ համայնացմամբ (որինակ հողդդազործական ընկերություններում), կարող ե կատարվել ըստ հողային փալի, ըստ աշխատողների կամ ըստ շնչի: Բաժանումը ըստ հողային փայերի լայն չափերով գործադրվում ե սեքենա-տրակտորային կայանների շրջաններում (Շեվչենկովի անվան խորհրդային տնտեսության ձեռներեցությամբ): Համաձայն բաժանման այս ձևի, յուրաքանչյուր տնտեսություն պարտավոր ե տրամադրել բանվորական ուժի այնպիսի քանակ (վարձագնահատման արտահայտությամբ), վորն ըստ մասնատրման ընկնում ե նրա հողային փալին: Բաժանման այս ձևի բացելը հետևյալներն են՝

1. Այս ձևի կիրառման ժամանակ ընդգրծվում ե, վոր տրտադրության մասնակիցն ե հանդիսանում ընտանիքը (ծուխը), այլ վոչ թե սովյալ միավորման առանձին անդամը: Սա կըհասցնի այն բանին, վոր համեմատաբար ավելի

ուռճացած տնտեսատերերը փոխանակ իրենց բանվորական ուժի կգերադասեն վարձու ուժը, իսկ իրենց աշխատավոր ուժը կուղարկեն քաղաք և կամ կգործադրեն իրենց անհատական տնտեսության վրա: Հետևապես աշխատանքի բաժանման այս ձևը կիրառելիս կանոնադրությամբ պետք է շեշտել ծխերի սեփական բանվորական ուժի գործադրումը: Միայն շատ հարգելի դեպքում թույլ տալ վարձու ուժը:

2. Հողը (կամ հողային փայլը) այս ձևի գործադրման դեպքում հանդիսանում է յուրաքանչյուր տնտեսության յեկամտի աղբյուր, այլ վոչ թե կոլլեկտիվ աշխատանքի գործադրման միջոց: Այն շրջաններում, ուր դեռևս չի կատարված հողաշինարարություն կամ հողահավասարեցում ըստ շնչերի թվի, բաշխման այս ձևն ավրացնում է հողային անհավասարությունը: Յեվ յեթե չի արգելվում վարձու աշխատանքը, այն ժամանակ առանձին սոցիալական խմբավորումների անհավասարությունը վոչ միայն չի վերացվում, այլ ավելի է ուժեղանում:

Կոլլեկտիվ հողագտագործումն այս դեպքում ավելի շատ է հնարավորություն տալիս կուլակային ելեմենտներին ոգտագործելու պետական վարկն ու միջոցները:

3. Աշխատանքի բաժանման այս ձևի գոր-

ծաղրումը դժվարացնում է պրոլետարական ելեմենտների ժողովրդը նման միավորումների մեջ, վորոնք չունեն հող (բաւորակներ, արդոււնաբերական բանվորներ, արհեստավորներ և այլն)։ Նրանք դուրս են մնում և ալդպիսով կարծեք թէ զրկվում են հողի նկատմամբ իրավունքներ ունենալուց։ Այս խմբակները գյուղում նախորոք հող չեյին ստացած, վորովհետեւ կատարված չեւ հողհավասարեցում։

Յիշեցնելով այս բոլորից, պետք է ձգտել, վոր պարզ կոլեկտիվ միավորումներ կազմակերպելիս աշխատանքի բաժանումը կատարվի ըստ շնչերի։ Իսկ յեթե անաշխատունակների գոյությունն ապահովված է կոլխոզի միջոցներից, հնարավոր է նաև աշխատանքի բաժանումը ըստ աշխատողների։ Ծաշրահեղ դեպքում, յերբ հնարավոր չէ այս միջոցի անցկացումը և բաշխումը, վոր լինում է ըստ հողային փայերի, պետք է կանոնադրությամբ ապահովել բաւորակների և բանվորների մասնակցությունը նման միավորումներով։

3. ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԻ ԲԱԹԽՈՒՄՆ ՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄՆ ԸՍՏ ՏՆՏԵՍԱՌԻԹՅԱՆ ՆՈՒՆՁԻՆ ճՅՈՒՂՆԵՐԻ

Բանվորական ուժի բաշխումն ըստ տնտեսության ճյուղերի փոքր կոլխոզներում դժվար

չեւ Այս հարցը բարդանում եւ մեծ կոլխոզներում:

Խոշորագուէն, 4—5 հազար հեկտարից ավելի տարածություն ունեցող կոլխոզները պետք ե բաժանվեն առանձին մասերի: Այդ մասերի չափսը կախված ե դանադան պայմաններից՝ հողի մակերեսից, նրա վորակից, կիրառվող ցանք-սաշրջանառությունից ե այլն: Համեմատյն դեպս այդ մասերի մեծությունը վորոշ չափսի լե լինելու, այն հաշվով, վոր հնարավոր լինի ամեն մի մասի վրա ոգտագործել մի փոքր տրակտորային ջոկատ (վոշ պակաս 1000 հեկտարից):

Այս դեպքում իրենց ազդեցությունն են ունենալու նաեւ կոլխոզի շրջանում գտնված գյուղերը: Քանի դեռ կադատակերպչորեն կոլխոզը չի ամբապնդվել, քանի տվյալ շրջանում դեռևս չեն ընդգրկված կոլխոզում բոլոր տնտեսությունները (բացի կուլակայիններից), կոլխոզի տարածության բաժանումը ըստ մասերի դժվար ե: Պիտի կատարել միայն հողաշինարարություն, միացնելով և առանձնացնելով կոլխոզի հողամասերը:

Խոշոր կոլխոզը վերջնական ձևավորում ե ստանում միայն այն ժամանակ, յերբ կատարվում ե շրջանի համաստրած կոլլեկտիվացում: Այս դեպքում արդեն խոշոր կոլխոզը հնարավոր

բությունն եւ ստանում լայն ծափալելու իր շինարարական եւ մնացած բոլոր աշխատանքները: Այս բոլորի հետ միասին եւ կոլիսզը հնարավորությունն եւ ստանում իր հողային տարածությունը բաժանելու առանձին մասերի:

Կոլիսզի վարչության կողմից յուբաքանչյուր մասի (участок) վրա նշանակվում եւ վարիչ: Մասերի վարիչները կազմակերպում են բանվորական բրիգադներ: Բրիգադների կազմը վերոշվում եւ նրանց աշխատանքի բնույթով եւ պայմաններով: Դաշտային աշխատանքների ժամանակ, չեթե մոտակայում չկան բնակավայրեր, կազմակերպվում եւ կայան, ուր դրվում են վրաններ, խոհանոց, դաշտային պահեստներ եւ այլն:

4. ԱՆՈՒՍԱՆՔՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԱՐԿԱՆ ԳՆԱՀԱՅՈՒՄԸ (ՅՈՐԻՓԻԿԱՅԵՒՈՒՄ)

Աշխատանքներն ստանում են տարբեր գնահատում՝ ըստ իրենց վարակի: Աշխատանքային որվա միատեսակ վարձատրությունը, առանց նրա բնույթի հետ կապ ունենալու, չպետք ե թուլատրվի:

Միատեսակ վարձատրությունը կհասցնի ծանր եւ անդուրեկան աշխատանքներից խուսափելուն եւ վարակյալ ուժերի ու մասնագիտների հեռացմանը կոլիսզից:

Բոլոր աշխատանքներն ու աշխատողները յենթակա յեն տարբեր գնահատման, յենելով այս կամ այն աշխատանքի բնույթից: Դրան կարելի է հասնել աշխատանքների կամ աշխատողների տարիֆիկացիայի միջոցով: Աշխատանքների տարիֆիկացիայի համար գործադրում են կարգեր (разряды):

Կարգերը (կամ ցանցը) կարող են լինել 4, 5, 6 և ավելի (մինչև 9-ը): Այստեղ պետք է հաշվի առնել աշխատանքների շերտավորումը: Վորքան շատ են կարգերը, այնքան ավելի շատ շերտավորում կարելի է մտցնել աշխատանքների մեջ: Խոշոր գյուղատնտեսական արտադրությունը բարդ աշխատանքներով, արտադրության զարգացած ճյուղերով, բարձր տեխնիկայով, հետևապես հասարակական աշխատանքի մեծ բաժանումով, պահանջում է ավելի շատ կարգեր (մինչև 9-ը): Փոխհարաբերությունն առաջին և վերջին կարգերի միջև կարող է լինել $1\frac{1}{2}$, 2, 3, $3\frac{1}{2}$ և այլն:

5. ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ՈՐԸ

Բավականաչափ բանվորական ուժ ունենալու դեպքում կոլեկտիվում բավական է ունենալ 8-ժամյա բանվորական ուժ:

Միայն բերքի հավաքման, գարնան վարի

ու. ցանքսի շրջանում բանվորական որը յերկարացվում է մինչև 10 ժամ: Թանգարժեք բարդ մեքենաների լրիվ չափով ոգտագործման անհրաժեշտության դեպքում պետք է կադմակերպել հերթականութուն (յերկու և յերեք հերթ): Աշխատանքի հերթային սխառեմին անցնելը պահանջում է բավականաչափ վորակյալ ուժեր: Վորակյալ ուժի սակավության դեպքում հնարավոր է սրանց աշխատանքի ժամերի յերկարացում համապատասխան վարձատրությամբ:

Մի շարք կոլխոզներում բանվորական որը չի չափավորված: Նրա տեղութունը վորոշվում է տվյալ աշխատողին հանձնած գործի համար մեկ ոքում կատարելու ժամանակի պահանջով: Այս դեպքում աշխատողները շատ վարձ ստանալու համար շատ ժամեր են աշխատում: Խոշոր գյուղատնտեսական արտադրության պայմաններում նման կարգը աննպատակահարմար է: Աւխատանքը պետք է բոլոր աւխատողների համար սկսվի ու վերջանա միաժամանակ: Կոլխոզներից 10 ժամից ավելի տեղությամբ բանվորական որ, առավել ևս ճարհածագից մինչև արևամուտ չպետք է թուլատրվի:

6. ԱՐՑԱԴՐԱՆՔԻ ՆԱԲՐԱՆՆԵՐ

Յուրաքանչյուր աշխատողի աշխատանքի արտադրողականութունը բանվորական որվա

ընթացքում կարգավորվում է արտադրանքի նորմայով՝ պարտադիր ամեն մի աշխատողի համար: Արտադրանքի նորմայի չկատարման դեպքում աշխատանքի վարձատրությունը պակսեցվում է: Ընդհակառակը, աշխատանքային որվա ընթացքում արտադրանքի նորմայի բարձրացման դեպքում, պահպանելով համապատասխան պահանջվող նորման, աշխատանքի վարձատրությունն ավելացվում է:

Արտադրանքի նորման պետք է անպայման մշակված լինի բոլոր կոլխոզներում, հաշվի առնելով տվյալ կոլխոզի բնական պայմաններն ու նրա արտադրության միջոցները: Պետք է այս դեպքում ել դուրս գալ ութժամյա բանվորական ուրից: Արտադրանքի նորման տնտեսութունը պլանաչափ տանելու և աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման հիմնական պայմաններից մեկն է:

7. ՊԸՑՔԸՐ ԱՅԽԱՏԱՆՔԻ ՎՈՐԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Աշխատանքի վորակի հարցը վորոշվում է յերկու ուղղությամբ՝ 1) վարձատրության կրճատումը, աշխատանքի անբավարար կատարելու համար, յեթե նույնիսկ նորման կատարված լինի $1/2$ և $1/4$ չափով (շտրաֆ). 2) բարձրացրած վարձատրության աշխատանքի համար,

յեթե նորման կատարված ե լրիվ չափով կամ հավելումով, միաժամանակ պահպանելով աշխատանքի բարձր վորակը (պարզեցատրոււմ)։ Պարզեցատրման ձևը շարաֆի հետ միաժամանակ գործադրվելու չե բոլոր կոլխոզներում։ Պարզեցատրման համար հիմնվելու չե հատուկ ֆոնդ։ Պարզեցատրումը կարող ե լինել ինչպես անհատապես, նույնպես և կոլլեկտիվորեն-խմբակային։

Շատ կարևոր ե, վոր առաջին հերթին մըշակվի պարզեցատրման խնդիրը արահտորիսպնեբի նկատմամբ (աշխատանքի վորակի, վառելանյութի խնայողաբար ծախսման համար և այլն)։ Նույնը պետք ե անել բարդ մեքենաների վրա մյուս աշխատողների վերաբերյալ։

Ամեն մի կոլխոզում պետք ե կազմակերպվի հսկողութլուն կոլխոզի անդամներին հանձնարարված աշխատանքի ինչպես կատարման, նույնպես և վերջացած աշխատանքն ընդունելիս։ Այդ ֆուռկցիաները դրվելու լեն ավագ բանվորների, բրիգադների և տնտեսութլան ճյուղերի վարիչների վրա։

Այս անձնավորութլունները հսկում են աշխատանքի դուրս գալու, արտադրանքի նորմայի կատարման, կատարված աշխատանքի վորակի, գործիքների պահպանման, բանվորակոն որվա տեղութլան վրա և այլն։ Նրանք ել տանում են կատարվող աշխատանքների հաշվառումը։ Այս դեպքում ել գործը պետք ե տանել այն-

պես, վոր զեղծարարութիւն, խնամութիւն, սառն վերաբերմունք և արն տեղի չունենան:

Յեթե կոլխոզի անդամն առանց հարգելի պատճառի գործի չգնա, նա վոչ միայն զրկվում ե բաց թողած որվա վարձատրութիւնից, արև տուգանվում ե իր մեկ որվա ստանալիք վարձատրութիւն չափով:

8. ԱՅԻՆՏԱՆՔԱՅԻՆ ԿԱՐԳԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխատանքային կարգապահութիւն հարցը շատ հիվանդոտ խնդիր ե համարյա բոլոր կոլխոզների համար: Գյուղացին մտնելով կոլխոզ, իր հետ բերում ե անհատական տնտեսութեան հետ կապված այնպիսի սովորութիւններ, վորոնք հակադրվում են խոշոր և կենտրոնացած գյուղատնտեսական արտադրութեանը—չցանկանալ լենթարկվելու ընդհանուր կանոններին, ինքնակամութիւն, անարխիզմ:

Ինչ պետք ե անել աշխատանքային կարգապահութեան բարձրացման համար:

Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպումն ինքնին բավականաչափ ուժեղ միջոց ե՝ ճնշում գործողներու կոլխոզի ամեն մի անդամի վրա՝ նրա կարգապահութիւնը բարձրացնելու գործում: Ընդհակառակը, աշխատանքի անկազմակերպվածութիւնն առաջացնում ե անկարգապահու-

թյուն և անպատասխանատվութիւն: Կարգապահութեան բացակայութիւնը քայքայիչ դեր է խաղում նաև նրանց նկատմամբ, ովքեր բարեխիղճ և կանոնավոր կատարում են իրենց վրա դրված պարտականութիւնները:

Կոլխոզի բոլոր անդամների նկատմամբ խրախուսական և պատժիչ միջոցների գործադրումը՝ բարոյական (գովասանք, նկատողութիւն, հասարակական պարսավանք և այլն) և նյութական (պարգևատրում, տուգանք, կոլխոզից հեռացնել) — իրենց հերթին կնպաստեն աշխատանքային կարգապահութեան բարձրացմանը: Անհրաժեշտ է ամեն մի կոլխոզում մշակել ներքին կարգապահութեան կանոններ, վորոնցով վորոշվելու յին կոլխոզի յուրաքանչյուր անդամի աշխատանքային պարտականութիւնները:

Դաստիարակչական աշխատանքի զարգացումը կոլխոզի անդամների մեջ ունի բացառիկ կարևոր նշանակութիւն, իբրև միջոց աշխատանքային կարգապահութեան և արտադրողականութեան բարձրացման: Դաստիարակչական աշխատանքը բարձրացնում է կոլխոզի յուրաքանչյուր անդամի գիտակից վերաբերմունքը հանդեպ կոլլեկտիվ արտադրութեան, զարգացնում է նրանց մեջ պատասխանատվութեան զգացմունքը, ուժեղացնում է համախմբվածութիւնը և այլն:

Այս տեսակետից պետք է հատուկ ուշադրութիւն դարձնել կոլխոզների արտադրական խորհրդակցութիւնների, սոցիալիստական մըրցման, արտադրական զրույցների և դասախոսութիւնների վրա:

Կոլխոզային գրականութիւնը մարտական դիրք է բռնելու աշխատանքային կարգապահութեան յեղ արտադրողականութեան հարցերում: Անխնա պայքար է հայտարարվելու պրոգուլներին, ծուլութեան, հարբեցողութեան, ինքնակամութեան, վնասարարութեան յեղ տղին:

Կոլխոզի յուրաքանչեւը կազմակերպիչ պետք է իմանա, Վոր կարգապահութիւնը կոլխոզներում կուժեղանա Վոյ այնքան պատժիչ միջոցների գործադրումով, Վորքան յեղ գլխավորապէս դաստիարակչական աշխատանքների և աշխատանքի կազմակերպման միջոցով:

9. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՂԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխատանքի պաշտպանման խնդիրը նույնպէս կարեւոր է կոլխոզի համար: Այս հարցը կարեւոր պայման է նաեւ աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման և կոլխոզի նորմալ ընթացքի համար:

Կոլխոզների մեքենայացման առումը հատկապէս ավելի յե սրում մեր ուշադրութիւնը դեպի աշխատանքի պաշտպանութեան հարցը:

Շատ դժբախտ պատահարներ կանխելու համար հենց սկզբից ել պիտի զբաղվել այս հարցով: Հենց այժմյանից պետք է վորոշ միջոցներով մշակել կոլխոզներում աշխատանքի պաշտպանման և մաքրության վերաբերյալ: Իսկ այս բոլորի համար անհրաժեշտ է նախատեսել վորոշ միջոցներ:

Ժամանակն է որենադրական կարգով կարգավորել աշխատանքի պաշտպանման հարցը կոլխոզներում: Պետք է կոլխոզներում արգելել 14-ից ցած տարիք ունեցողների աշխատանքը: 14-ից 18-ը տարեկանների աշխատանքի որվա ժամերը պակաս են լինելու, քան մեծերինը:

Այն կանայք, վորոնք տանում են ֆիզիկական աշխատանք, ծննդաբերությունից յերկու ամիս առաջ պետք է փոխադրվեն թեթև աշխատանքի, իսկ մի ամիս առաջ բոլորովին ազատվեն: Նույնը և ծննդաբերությունից հետո:

Նպատակահարմար է սահմանել կոլխոզի աշխատող անդամների համար տարեկան մեկ անգամ արձակուրդ — 15-ից մինչև 30 որ տևողությամբ *):

*) Այս հարցը հատուկ քնության նյութ է դառնալու մեզանում: Նկատի պետք է ունենալ մեր կոլխոզնիկների աշխատանքային քիչ ծանրաբեռնվածությունը ձմեռվա ամիսներին: Մ. Թ.

Անհրաժեշտ է սահմանել նաև արտադրատեղոնե մեքենաների վրա աշխատողների համար:

Խոշոր կոլխոզներին, խմբակային միություններին և կոլխոզ շրջմիություններին կից կարևոր է վոր կազմակերպվեն աշխատանքի պաշտպանության կոմիտեաներ: Ժամանակն է, վոր կոլխոզիկներունը զբաղվի այս հարցով և մշակի այդ կոմիտեաների մասին կանոններ:

10. ԱՅԻՆԱՅԻՆ ԺԱՎԱԿ ՄԵԺԱՅՈՒՄԸ ԿՈԼԽՈԶՆԵՐՈՒՄ (трудоёмкость)

«Ավելորդ» բանվորական ձեռքերի դոյությունն անհատական տնտեսություններում հետևանք է տնտեսության տնկազմակերպ լինելուն, չբավորական տնտեսությունների մեծագույն մասի գուրկ լինելուն աբտադրական միջոցներից և մի շարք ուրիշ պատճառների: Գյուղացիական տնտեսությունների միացումը կոլխոզներում հնարավորություն է տալիս գործադրել մեքենաներ, կազմակերպել տնտեսությունը: Սրա հետևանքով վոչ միայն գործադրումից դուրս են մնում յեզն ու ձին, այլև վորոշ բանվորական ձեռքեր: Յեւ կոլխոզշինարարության սկզբնական շրջանում կոլխոզներում մնում են բավականաչափ «ավելորդ» աշխատող ձեռքեր: Բանվորական ուժի ավելցուկը սովորական յերևույթ է համարյա բոլոր կոլխոզներում:

Մի շարք կոլխոզներում բանվորական ուժն սպառազործվում է միայն 40—50⁰/₀-ով: Այս դրուժյունը միանգամայն անձեռնտու չե ինչպես կոլխոզի, նույնպես և նրա անդամների համար: Ավելորդ ձեռքերն այս դեպքում վերածվում են միայն «շնչերի», սպառում են, բայց արտադրության մեջ մասնակց ություն չունեն:

Գուցե լինեն այնպիսիները, վոր առաջարկեն «ավելորդ» ձեռքեր չունենալու համար հրաժարվել մեքենաներից:

Հարցի նման դրուժը միանգամայն սխալ է յեմ վնասակար:

Մնայուն կապիտալի աճումը փոփոխական կապիտալի նկատմամբ հանդիսանում է հիմք սոցիալիստական տնտեսության տեխնիկական առաջադիմության համար: Մյուս կողմից մեքենաների դործադրումը համայնացված և խոշորացած տնտեսության մեջ ստեղծում է նորանոր արժեքներ: Աշխատանքի արտադրողականության հետ միասին բարձրանում է նաև բերքատվությունը:

Միաժամանակ պետք է հաշվի առնել նաև այն, վոր բանվորական ուժի ավելցուկը ժամանակավոր յերևույթ է կոլխոզների համար: Ներանց ուժեղացման հետ մեծանում է սոց. կուտակումը: Կոլխոզները հնարավորություն են

ստանուժ տանելու ծավալած աշխատանք: Անշուշտ պահանջվելու լին նորանոր աշխատող ձեռքեր:

«Ավելորդ» բանվորական ուժը ներկայումս հանդիսանալով բեռ, միաժամանակ աղբյուր է հետագա ուժեղ տճման և տվյալ կոլխոզի արտադրական ուժերի զարգացման:

Համենայն դեպս ներկայումս բուրգկոլխոզների համար ավելորդ բանվորական ուժի գործադրումը կարևոր հարց է: Հաշվի պետք է առնել նաև այդ «ավելցուկի» սեզոնային բնույթը՝ ձմեռն ավելի շատ, իսկ ամառը՝ քիչ:

Ի՞նչ պետք է անել:

1. Մեծագույն չափով համայնացնել արտադրության բոլոր միջոցները:

2. Դաշտավարության մեջ սև հերկի ձևից անցնել խոտա-դաշտի ձևին:

3. Ցանքսաշրջանառության մեջ ուժեղացնել աշխատանքածավալ կուլտուրաները:

4. Զարգացնել անասնաբուծությունն ու տնտեսության մյուս ճյուղերը (բանջարաբուծությունը, այգեգործությունը, թռչնաբուծությունը և այլն):

5. Զարգացնել կոլխոզների մթերքների տեխնիկական վերամշակումն ու սպասարկումը շրջապատի անհատական տնտեսությունների (կոլխոզը վերածել կոմբինատի):

6. Կոլխոզներին կից զարգացնել արհեստագործական և տնայնագործական արհեստանոցներ:

Այս բոլոր միջոցներն, իհարկե, պահանջում են հիմնական կապիտալ: Այստեղից ել լեզրակացութուն. կոլխոզների հենց միջոցներից ել պետք է ուժեղացնել նրանց հիմնական կապիտալը:

Կոլխոզները կարող են իրենց ավելորդ ձեռքերն ոգտագործել հասարակական տնտեսական նշանակութուն ունեցող ձեռնարկություններում (առուների անցկացում, ճանապարհների անցկացում և նորոգում, նոր հողամասերի յուրացում, վորոնք հաճախ խոշոր աշխատանք են պահանջում):

Ա. Նրաժեշտ է ուշադրութուն դարձնել կանացի աշխատանքի լրիվ ոգտագործման վրա: Բացի կանոնավոր կենցաղային գրություն ստեղծելուց (մսուրներ, ճաշարաններ, լվացարաններ և այլն), պետք է կազմակերպել տնտեսության այնպիսի ճյուղեր, վորոնցում ավելի շատ է գործադրվում կանացի աշխատանքը՝ թռչնաբուծություն, անասնաբուծություն, պտղաբուծություն և այլն:

Բանվորական ուժի վարձում կոլխոզներում քուլասերի յե միայն այն դեպքում, յեթե այս կամ այն աշխատանքի արտադրանքի համար իր

բանվորական ուժը չի բավականացնում (որինակ՝ բերքի հավաքման շրջանում), կամ յեթե տվյալ աշխատանքը հնարավոր չի կատարել իր անդամների միջոցով՝ համապատասխան վորակավորման բացակայության հետեանքով (շինարարական աշխատանքներ, գործիքների վերանորոգում և այլն)։

Իսկ ինչ վերաբերում է կոլխոզից դուրս գանազան տեղեր աշխատանքի գնալուն, պետք է պարզ լինի, վոր բոլոր աշխատողները գրանրվում են կոլխոզի խորհրդի տրամադրության տակ, և վոչվոք չի կարող առանց նրա թույլտվության թողնել և գնալ աշխատանքի կոլխոզից դուրս։

11. ԱՅԽԱՏԱՆՔԻ ՎԱՐՁԱՎՈՐՈՒՄԸ

Աշխատանքի վարձաարումը պետք է հանդիսանա կոլխոզի յուրաքանչյուր անդամի յեկամըսի միակ աղբյուրը։ Իսկ ինչ վերաբերում է կոլխոզի կողմից ստացված յեկամտին, նրանք գնում են համախնացված արտադրության միջոցների ուժեղացման ֆոնդին, ծախսվում են կուլտուրական, կենցաղային, շինարարական և այլ նպատակների համար։ Ոգուտները բաշխումը կատարվում է տարեվերջին, համաձայն գոյություն ունեցող կանոնների և կոլխոզի անդամների ընդհանուր ժողովի վորոշման։

Համենայն դեպս, կոլխոզի լուրաքանչյուր անդամ շահադրդոված պետք է լինի իր կոլխոզի ուժեղացմամբ, համայնացված միջոցների մեծացմամբ:

Կոլխոզներում աշխատանքի վարձատրման չափը պետք է լինի այնպես, վորպեսզի կոլխոզի անդամն ապրի վոչ թե վատ, այլ ավելի լավ, քան միջակ դուրդացին իր անհատական տնտեսության մեջ: Համենայն դեպս պետք է ստեղծել այնպիսի դրություն, վոր գուրդացու լինելը կոլխոզում որինակ դառնա մյուսների ներգրավման համար և վոչ թե յեղածների չել հեռացման:

Աշխատանքի վարձատրման հիմնական խընդիրն է՝ վորոշել տարիֆային ցանցով ընդունված առաջին կարգի դրուլքը: Այս հարցը լելակետ է հանդիսանում աշխատանքի վարձատրման բոլոր խնդիրների լուծման համար:

Աշխատանքի վարձատրումը կոլխոզներում լինում է բնականով, խառն և դրամական ձևով: Ամենից շատ տարածված է խառն ձևը (դրամ + բնական): Կոլխոզներում ապրանքայնության ավելացման շահերի տեսակետից անհրաժեշտ է կոլխոզի ներսում վերջ տալ ամեն տեսակի բնական փոխհարաբերություններին և անցնել դրամականին: Սակայն այդ ներկայումս հնարավոր

չե լրիվ կիրառել, շնորհիվ կոլխոզների շրջանա-
ռու միջոցների սղուծթյան:

Կոլխոզների անդամների համար նախատես-
ված սպառողական մթերքները բաց են թող-
նըվելու նրանց ինքնարժեքով կամ մոտակա կոո-
պերատիվի գներով:

Անհրաժեշտ ե բոլոր կոլխոզներում աշնալի-
սի կարգ սահմանել, ըստ վորի աշխատավարձը
մինչ մթերքների վաճառումը և անտեսական
տարվա արդյունքների մինչ լրիվ պարգելը, չը-
տրվի ամբողջ ամսվա համար լրիվ, այլ բաց
թողնվի հասանելիքի 50—60%-ը: Վերջնական
հաշվետես կատարել միայն տվյալ անտեսական
տարվա վերջին: Կոլխոզում յեղած բատրակինե-
րին բաց թողնվելիք ավանսը կարող ե կազմել
ամսական իրենց հասանելիք գումարի մինչև 80
սոկոսը:

12. ԱՅԽԱՏԱՆՔԻ ՑԵՎ ԱՅԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՅՎԱՌՈՒՄԸ ԿՈԼԽՈԶ- ՆԵՐՈՒՄ

Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման համար
հիմք ե ծառայելու կոլխոզներում աշխատողների
և նրանց աշխատանքի ճիշտ և լրիվ հաշվառու-
մը: Յուրաքանչյուր կոլխոզում, արտադրական
պլանի հիման վրա, պետք ե կազմել բանվորա-
կան ուժի օգտագործման ծրագիրն ըստ սեզոն-
ների: Տնտեսության ճյուղերի վարիչներն ստու-

վում են որակյան պատվերների կատարումը քանակապես և վորակապես, տանում են աշխատանքի գրանցում, վորի հիման վրա յեւ տարվում և կոլխոզի աշխատանքների գիրքը:

13. ԱՅԽԱՅԱՆՔԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Խոշոր կոլխոզների կազմակերպումը, նըրանց տեխնիկական սպառազինման անընդհատ աճումը հերթի յեն դնում աշխատանքի գիտական կազմակերպման հարցը, սանդժեխու հատուկ բշիջներ – տարիֆ-նորմային բյուրո, վորին և պետք և հանձնարարել լուծելու արտադրության և աշխատանքի կազմակերպման հետ կապված մի շարք հարցեր: Նման բյուրո առաջին հերթին պետք և կազմակերպել կոլխոզկենտրոնին կից:

V. ԿՈԼԽՈՋՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ

1. ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՑԵՎ ԿԱՄԻՍՍԻԱՆԵՐ

Յուրաքանչյուր կոլխոզին կից կազմակերպվում են արտադրական խորհրդակցություններ: Սըանք շատ կարևոր միջոցներ են՝ մասնակից դարձնելու կոլխոզային լայն մասսաները սոցիալիստական տնտեսության շինարարության բոլոր խնդիրներին: Արտադրական խորհրդակ-

ցությունների աշխատանքներն ունեն կարևորագույն նշանակութիւն, և նրանց ղեկավարման վրա դարձվելու չե հատուկ ուշադրութիւն:

Յոշոր կոլխոզներում արտադրական խորհրդակցություններ կազմակերպվում են ինչպէս ամբողջ տնտեսութեան, նույնպէս և առանձին հյուղերին կից:

Արտադրական խորհրդակցությունները ղեկավարվում են կոլխոզների վարչութիւնների կողմից — արտադրական հանձնաժողովների միջոցով: Կոլխոզների վարչութիւններն ակտիվ և ձեռներեց ընկերներից առաջադրում են իբրև արտադրողական հանձնաժողովի անդամներ և ներկայացնում են կոլխոզի անդամների ընդհանուր ժողովին ի հաստատութիւն: Արտադրական հանձնաժողովի նախագահը լինում է վարչութեան անդամներից վորևէ մեկը: Այս կոմիտեի անդամները և տվյալ կոլխոզի արտադրական խորհրդակցութեան բոլոր աշխատանքները և տալիս է համապատասխան ցուցմունքներ:

Արտադրական հանձնաժողովի բոլոր վորոշումներն անցնում են կոմիտեի անդամների և հանձնարարվում կոլխոզի վարչութեանը՝ իկատարածելու: Յեթե վարչութիւնը համաձայն չի լինում վորևէ հարցում, տարաձայնութիւնը փո-

խաղրվում եւ ընդհանուր ժողով, վորի վորոշումներն արդեն պարտադիր են կողմերի համար:

2. ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՄՐՏՈՒՄԸ ԿՈԼԽՈՋՈՒՄ

Սոցիալիստական մրցումներն ունեն խոշորագույն տնտեսական-քաղաքական նշանակութիւնն և պետք ե անցկացվեն կոլխոզշինարարութիւնն ամբողջ ցանցում:

Սոցմրցում կարող ե կազմակերպվել կոլխոզների միջև, կոլխոզների և խորհրդային տնտեսութիւնների, գործարանների և մոտակա գյուղարտադրական ընկերութիւնների միջև: Սոցմրցման հաջողութիւնը կախված ե ինչպես նախապատրաստական, նույնպէս և վողջ կազմակերպչական աշխատանքից: Պետք ե մասնալական և մանրամասն քննութիւնն դնել մրցման պայմանագրերը, տվյալ կոլխոզի կողմից հանձն առած պարտավորութիւնը: Կոլխոզի յուրաքանչյուր անդամ իրեն պատասխանատու. յեզգում պայմանագրի լրիվ կատարման համար:

Արտադրական կոմիտիաները պետք ե բրիգադներ կազմակերպեն՝ ստուգելու մրցման հետևանքները, միջոցներ գտնեն յետ փախածներին հասնելու և ալին:

Կոլխոզներում սոցմրցման պայմանագրերի հիմնական պայմաններն են լինելու՝

1. Հացի ժամանակին և լրիվ հանձնումը պետութւն:

2. Ծրագրված արտադրական պլանի կենսագործումը:

3. Աշխատանքի արտադրողականութւն բարձրացումը:

4. Ավելի շատ կուտակում, վորը լայնացնելույն համայնացված տնտեսութւնը:

5. Կոլխոզի անդամներից վորակյալ բանվորական ուժ պատրաստելը:

6. Իր բանվորական ուժի պահեստի մասի ավելի շատ և ավելի նպատակահարմար ոգտագործումը:

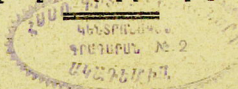
7. Բատրակներին ներգրավումը կոլխոզում:

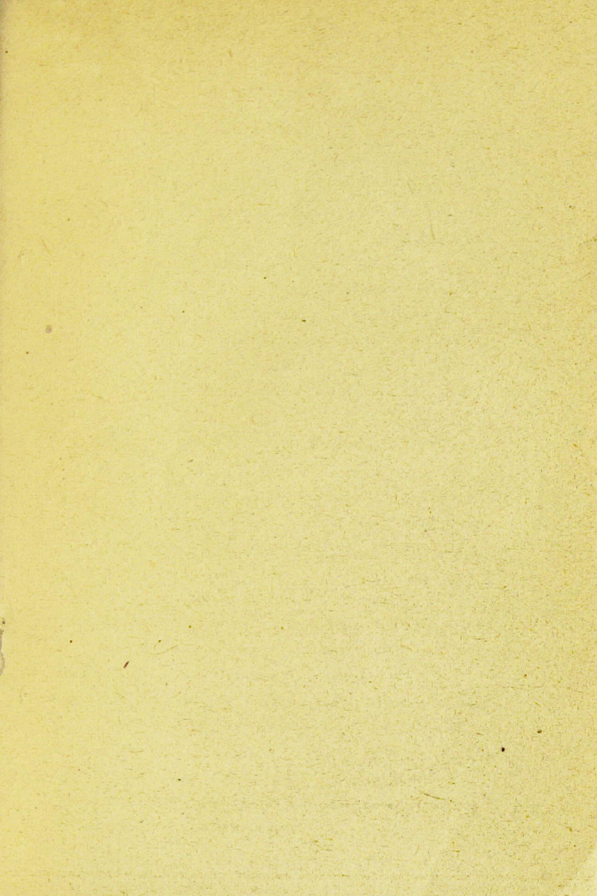
8. Կոլխոզի վերակառուցող ազդեցութւնը շրջանի գյուղացիական ազգաբնակչութւն վրա (չբավորութւն ոգնելը, արտելների կազմակերպումը, աղբոտելանիկական ոգնութւնը և այլն):

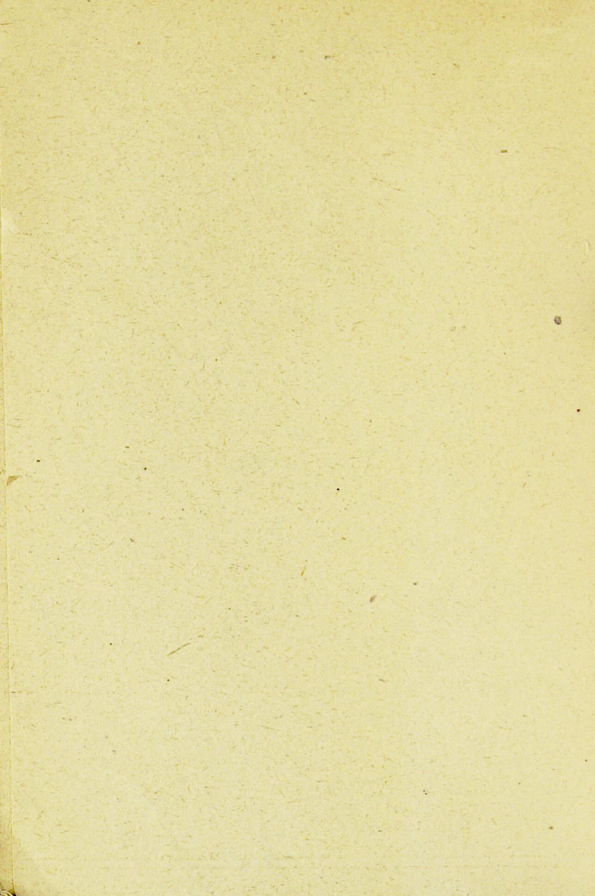
9. Հասարակական կենցաղային պայմանների լավացումը կոլխոզում (հասարակական սնունդ, բաղնիք, լվացարան, մսուր, բնակարան և այլն):

10. Կուլտուր-լուսավորական և քաղաքական-դաստիարակչական աշխատանքը (դպրոց, ախումբ, ռադիո, կինո, գրադարան, պատի թերթ և այլն):

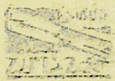
Սոցմրցման նվաճումների արդւունքները նպատակահարմար և պարզեատրել:

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

FL0038353

[104]

ԳԻՆԸ 7 ԿՈՊ. ՄԱՍ. (1 1/2 մարտի)

A $\frac{I}{3724}$

Ա. Կազեք

Вопросы управления, организации и оплаты
труда в колхозах

Госиздат СССР Армении
Эривань—1930